

TÍÐARGREIN

Sámal Matras Kristiansen
samfelagsfrøðingur

Tvøroyri – ein samanvavstur av konfliktlinjum

Tvøroyri – ein samanvavstur avkonfliktlinjum - KLADDA

Hóskvøldið 21. mars var sending undir heitinum “*Tá fornminni og framburður stoyta saman*” um tvístøðuna millum varðveidslu av gamla býlinginum og menning av iðnaðinum í miðbýnum á Tvøroyri. Sendingin kom sum heilt vítt um, og sjálvur fekk eg væl av plássi, men hóast hetta eru nakrar útsagnir, ið móguliga tørva ein neyv-ari samahang. Tí havi eg valt at skriva hesa kronikk um verandi støðu á Tvøroyri.

Frá iðnaðarsamfelagi til vitanarsamfelag

Eitt tað mest týðandi rákið í Føroyska samfelagnum er sonevnda av-industrialiseringin, tvs. at samfelagið fer frá einari fasu, har iðnaðurin hevur ein sera centralan leiklut í samfelagnum, til at alsamt færri fáa sínar lønir úr hesum vinnugreinum. Hyggja vit longur aftur kunnu Føroyar sigast at hava verið í fleiri ymiskum samfelagsfasum fram til ta núverandi tænaðstovvinnufasuna. Tó er sera ymiskt hvussu ymisku fasurnar verða defineraðar. Verður hugt eftir gongdini innan ymisku “fiskivinnurnar”, so sæst, at arbeidsmegin innan hesar vinnur minkar sera skjótt, tó at alivinnan hinvegin mótvigar hesum rákinum í ávisan mun. Sum heild verða tær rávøru- og framleiðsluvinnurnar alsamt meiri tøkknitugar, soleiðis at tørvur hinvegin verður á minni arbeidsmegi.

Sí talvu 1

Tað samfelagsliga og eisini diskursiva rákið gongur í lýtuni móti einari av-industrialisering, men á Tvøroyri hevur man í staðin blást lív í eina nýggja industriella forteljing, ið gongur beint ímóti teimum virðum, ið eru upp í tíðini. Tað sigur seg sjálv, at fyri t.d. 30 árum síðani vildi hetta verið fullkomiliga í tráð við samfelagsdiskursina, men í dag verður iðnaður settur í eitt heldur negativt ljós, og so fáa vit nakrar áhugaverdar konfliktlinkjur, sum t.d.:

- Eitt industrielt lokalsamfelag ↔ Eitt post-industrielt stórsamfelag.

Flestu størri kommunur í landinum hava so líðandi lagað seg til generella rákið, soleiðis at tað verður lagdur alsamt størri dentur á post-materiell virði, m.a. vælferðarvirðini, ið gera alsamt meiri

um seg og skapa ein nógv meiri fjølbroyttan arbeidsmarknað. Suðurstreymoy er av góðum grundum tað longst menta økið hvat viðvíkur av-industrialisering, men nærum øll tey týðandi økini í landinum eru eftirhondini umbroytt til tænaðstuvinnuøki, tó at iðnaður og fiskivinna framhaldandi standa sera sterk í ávísu økjum.

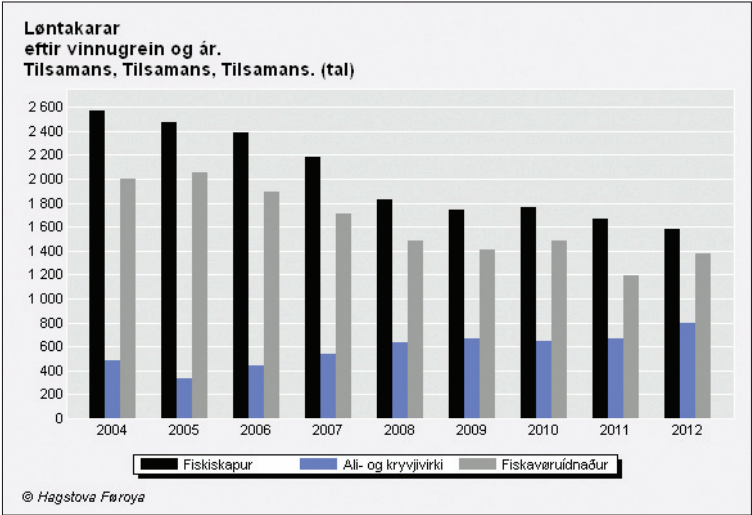
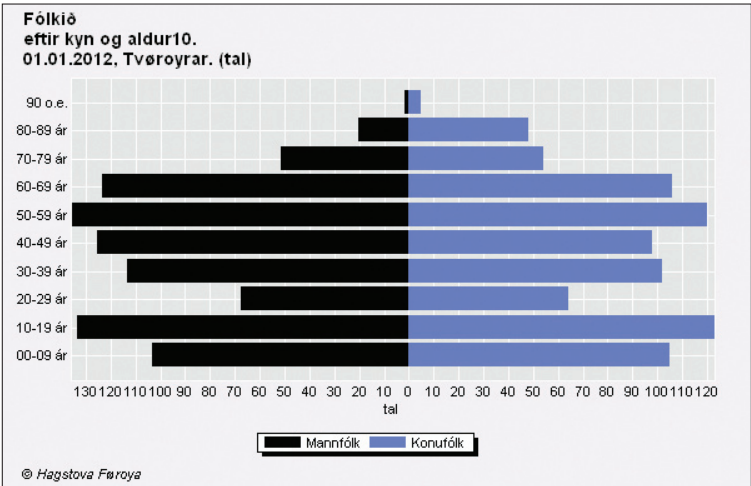
So hetta er ikki bara ein konflikt millum mentan og iðnað sum so, men ein demonstratióin av, at samfelagið koyrir í ymiskum tempi – at samfelagið so at siga er í nógvum fasum samstundis. At samfelagið koyrir í so nógvum ymiskum fasum er helst ein høvuðsorsøk til at føroyingar sum fólk eru so ómetaliga ósamdir politiskt. Vit liva ikki í einum felags veruleika, snøgt sagt. Hetta kemur eisini í ávisan mun til sjóndar í teimum vinklum, ið Kringvarpið velur at lýsa Tvøroyri við. Hóast hetta helst er ótilvitað, so síggja fólk frá miðstaðinum jú útjaðaran við heilt øðrum brillum enn útjaðarin sær seg sjálv. Við hesum brillum hevur tað víst seg, at summi leikfólk av Tvøroyri eru sett í eitt sera óvirðiligt ljós seinastu tíðina.

Bústaðar- ella iðnaðarøki?

Til post-iðnaðar samfelagið knýttast nógv onnur lívsvirði enn tey, ið gjørdur seg galdandi í iðnaðarsamfelagnum. Generelt kann tosast um, at virðini førkast frá materiellum virðum til post-materiell virði, tvs. at hugtøk sum mentan og vælferð koma at fylla alsamt meiri í tilvitskuni, soleiðis at eftirspurningurin eftir slíkum fyrirbrigdum vindur á seg. Tískil er tað eisini umráðandi, at ein kommuna støðugt umhugsar hvørji øki hava potentiali sum social og mentanarlig savningarstøð.

Viðari er trupulleikin, at Tvøroyri

Talva 2

Talva 1

viðaríførir ein iðnaðarlogikk við tað at økið ikki hevur megnað at lyft seg upp úr tí iðnaðarspori býurin er bygdur á. Ein skilagóð strategi vildi sjálvandi verið at roynt at skapt rúm fyri fjølbroytni, men í staðin hevur man fasthildið gomlu samantvinningina av iðnaði og bústaðum, soleiðis at vit fáa eina sera týðiliga konfliktlinju: – Bústaðarøki/trivnaðarøki ↔ Iðnaðarøki

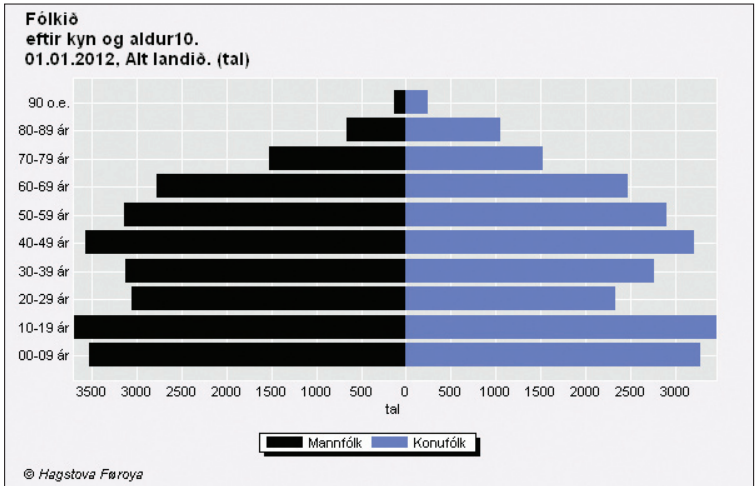
Hendan konfliktin ger seg galdandi nógva aðrastaðni í landinum, serliga í føroyskum fiskivinnubýum, ið júst eru bygdur upp kring handil, iðnað og verksmiðjur. Sama støðan er við Tvøroyri, ið upprunaliga als ikki var eitt bústaðarøki, men eitt vinnuøki, ið dró búseting til sín í besta kapitalistiska urbaniserings-stíli. Men nú á døgum er so spurningurin hvussu javnvágin millum bústaðir og iðnað skal vera. Til hetta hevur man júst býarskipanir, ið skulu tilskila hvat kann gerast á ymiskum økjum, soleiðis at man forðar fyri ov nógvum “negativum eksternalitetum”, men hinvegin kann elva til “positivar eksternalitetir”. Júst á hesum øki

hava nógvar kommunur ikki torað at gjørt djarvar og framtíðarrættaðar býarskipanarbroytingar, og tað er m.a. hetta, ið bitir seg í halan á Tvøroyri.

Býarplanlegging er nakað føroyingar eru vorðnir meiri tilvitaðir um. Fram til fyri fáum árum síðani var hetta ikki nakað man arbeiddi stórvegis við, men eitt rák hevur so líðandi stungið seg upp, ið hevur sett mentan og estetikk á dagsskrá. Men tað er ymiskt frá øki til øki hvussu nógv verður gingið upp í hetta. Klaksvík er jú eitt annað gott dømi um ein iðnaðarbý, ið kom sera seint í gongd við at hugsa um rúmligan estetikk, søgu o.l.

Man má jú ikki gloyma, at tað eisini liggur nakað av hepn í at kunna varðveita heil øki við byggi-listarligum virði. Ofta eru tað einans einstøk hús, ið standa eftir, men her er ein heilur býlingur til taks. Tvøroyri hevur longu nú bygt part av sínum samleika upp kring henda býlingin, men har kundi verið gjørt nógv meiri við tað. Í øðrum londum er tað vanligt, at fyrrverandi iðnaðarøki verða umskipað til bústaðarøki ella onnur øki, ið skapa samleika

Talva 3

og trivnað, meðan tungur iðnaður verða lokaliseraður aðrastaðni, har hann hevur minni estetisk árin á bústaðar- og trivnaðarøkini. Sum dømi kann nevast, at Klaksvík hevur valt at leggja partar av tungasta virkseminum í sonevndu “Norðhavnini” við Ánirnar.

Framtíð ella yvirliving?

Eg havi mangan hartað ymiskar kommunur í teimum meiri væl-bjargaðu økjum, m.a. Klaksvík og Fuglafirði fyri at lata mentanina koma í aðru røð til skaða fyri trivnaðin hjá borgarunum. Umvent er Tvøroyri jú ein býur á knøunum, meðan økini í m.a. Borðoy, Eysturoy og Streymoy hava munandi frægari framtíðarútlit.

Man kann loyva sær at krevja ein høgan moralskan standard av t.d. Klaksvík, men viðvíkjandi Tvøroyri er støðan eitt sindur øðrvísi, tí her er talan um at tryggja sjálvt tilverugrundarlagið hjá Suðuroynni. Á tann hátt er tað ómetaliga skilligt, at tvøráfólk hava handlað sum tey hava. Tey eru desperat, og nú sær man so skrivstovuveldið (í Havn?) sum ein paragraffríðandi figginda, ið roynir at kóva livikorini á Tvøroyri. Vit vælbjargaðu norðan fyri eiga eisini at seta okkum inn í tær faktisku lívstreytir tey hava í niðurundirkomnu “Suðurføroyum”.

Tað er sjálvandi spell, at Tvøroyrar kommuna ikki hevur megnað at tikið nøktandi býarskipanarlig fyrilit í góðari tíð, men umvent er her talan um ein inn-tøkumøguleika, ið er komin sum manna av himni, og tað er væl skilligt, at Tvøroyrar kommuna hevur arbeitt skjótt, tá móguleikin beyðst. Í tí menningarstøðuni og figgarstøðuni Tvøroyri er í, er

Framhald á næstu síðu